

Liikunnanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia tanssiopetuksesta yläkoulussa

Teksti: Pauliina Asikainen, Veera Kauppila & Mariana Siljamäki

Liikunnan perusopetuksen opetussuunnitelma (2014, 434) painottaa kehollisuuden merkitystä osana liikuntakasvatusta. Kehollisuuteen liittyvät muun muassa oman kehon hyväksyminen ja kehollisen ilmaisun tukeminen. Hyödyntämällä tanssia osana koulu liikuntaa, mutta myös muuta koulun arkea, voidaan päästä lähemmäs edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista.

Tanssin asema koulun opetussuunnitelmissa ei ole näkyvä, mutta sillä olisi nykyistä enemmän annettavaa nuorten kasvun tukemisessa. Tällä hetkellä tanssiminen painottuu vapaa-aikaan koulun ulkopuolella. Tanssin vetovoimasta kertovat suuret harrastajamäärät; se on 9–15-vuotiaiden tyttöjen suosituin urheiluseuroissa harrastettava laji sekä musiikin ohella suosituin ja oppilasmäärältään suurin taiteenala taiteen perusopetuksessa. (Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko 2018; Opetushallitus 2020).

Lasten ja nuorten harrastusvalintoja suuntaavia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien mieltymykset ja yhdenmukaisuuden paine. Lisäksi alueellinen ja sosioekonominen eriarvoisuus sekä perheiden kulttuurinen pääoma tuovat merkityksensä lasten ja nuorten vapaa-ajan käyttöön. (Anttila, Jaakonaho, Kantomaa, Siljamäki & Turpeinen 2019.) Näiden syiden vuoksi

Kehon ja tilan hahmottamista tanssitunnilla. Kuva: Markus Metsänen

kaikilla ei ole mahdollisuutta tanssin harrastamiseen vapaa-ajalla. Yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi olisi tärkeää tarjota tanssia koulussa sukupuolesta tai taustasta riippumatta.

Tanssi kehittää muun muassa kehoitietoisuutta, jonka on havaittu olevan yhteydessä itsetuntemukseen ja tunnetaitoihin, ja siten sillä on merkittävä yhteys nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kehotietoisuuden harjoittaminen antaa oppilaalle mahdollisuuden myönteisen kehonkuvan kehittämiseen. (Siljamäki, Kalaja, Perttula & Kokkonen 2016.) Tavoitteellisesti opetettuna tanssi yhdistää fyysisen

liikkeen ja kehollisen ilmaisun lisäksi tunteet, aistimukset ja vuorovaikutustaidot. Tanssin neurotieteen tutkimuksissa tanssimisen on havaittu kehittävän ääni- ja liikeaivokuorta ainutlaatuisella tavalla sekä olevan yhteydessä tunne- ja muistiprosesseihin (Poikonen 2017; Poikonen 2018).

Artikkeli perustuu liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielmaan (Asikainen & Kauppila 2021). Tutkielmaa varten haastateltiin kuutta eri puolilla Suomea työskentelevää liikunnanopettajaa, joilla oli työkokemusta liikunnanopettajana 1–28 vuotta. Kaikki liikunnanopettajat kertoivat opettavansa tanssia liikuntatunneil-

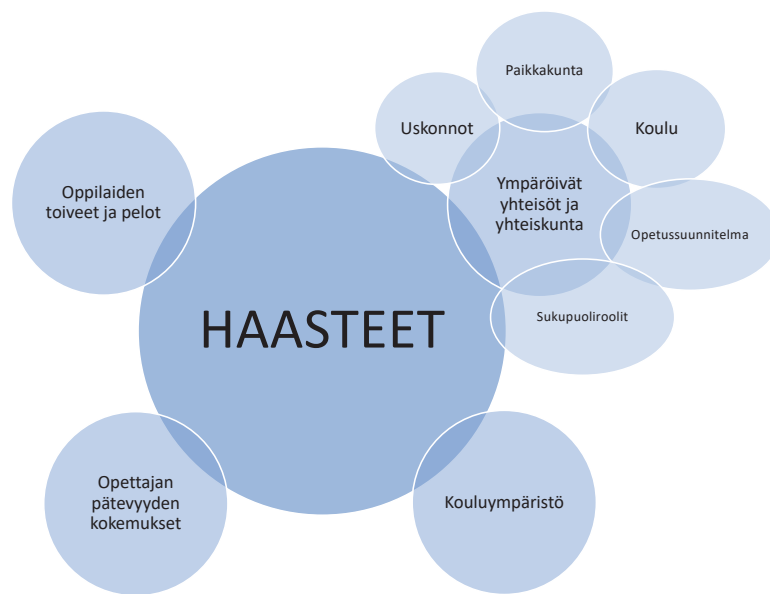
laan keskimäärin kuusi oppituntia luku-
vuodessa. Kuvaamme seuraavaksi tutkiel-
man keskeisimpiä tuloksia.

Liikunnanopettajien tanssikäsitys ja tanssinopetukseen liittyvät pätevyyden kokemukset

Tämän tutkimuksen perusteella tanssi-
käsitys ja tanssinopetukseen liittyvät päte-
vyyden kokemukset olivat keskeisimpiä
tekijöitä liittyen siihen, miten ja millais-
ta tanssia opettajat opettivat. Tanssikäsi-
tys tarkoittaa henkilön käsitystä tanssista
ja sen luonteesta. Tanssikäsityksen muo-
toutumiseen vaikuttavat monet tekijät,
kuten henkilön arvot ja asenteet, tietämys
tanssista, koulutus, lapsuuden kokemuk-
set ja omilta opettajilta saadut vaikutteet.
Lisäksi oman kulttuuriympäristön tanssi-
siperinteet ja niihin liittyvät arvostukset
vaikuttavat tanssikäsityksen rakentumi-
seen. Opettajan tanssikäsitys ohjaa väis-
tämättä jollakin tavalla tanssinopetusta,
kuten työtapojen ja oppisisältöjen valin-
taa. (Siljamäki 2013, 72–73.)

Kysyttäessä opettajilta miten he mää-
rittelevät tanssin, kaikki nostivat esille
kehollisuuden, ilmaisun ja musiikin tai
muun rytmin. Oli mielenkiintoista huo-
mata, miten paljon opettajien tanssikä-
sitykset myös erosivat toisistaan. Osalle
opettajista tanssi tarkoitti nimenomaan
paritansseja. Opettajat, joilla oli enem-
män omaa tanssitaustaa, pyrkivät tarjoa-
maan oppilaille monenlaisia sisältöjä. Vas-
tauksissa oli myös pohdintaa tanssin oma-
kohtaisuudesta ja ainutlaatuisuudesta sekä
siitä, kuinka erilaisista lähtökohdista voi-
daan tanssia. Opettajat kuvasivat, kuin-
ka kaikenlainen tanssi on yhtä ”oikein”.
Myös tanssituntien nimeämisellä oli mer-
kitys esimerkiksi mielikuviin tanssin este-
tiikasta tai vaatimuksista. Väljempien, ei
tiettyihin tanssimuotoihin sidottujen ter-
mien, kuten tanssi-ilmaisun, käyttäminen
liikuntatuntien yhteydessä olisi suositelta-
vaa. Tällöin tunneilla voitaisiin keskittyä
esimerkiksi enemmän oman kehon luon-
nolliseen tapaan liikkua, ja ilmaisu, luo-
vuus ja mielikuviutus pääsisivät paremmin
esille.

Opettajat kertoivat monia syitä sil-
le, miksi tanssia voitaisiin opettaa tai
olla opettamatta, ja yhdeksi suurimmis-
ta syistä nousivat opettajan omat pätevyy-

Kuvio 1. Haasteet.

den kokemukset (kuvio 1). Haastatteluis-
sa opettajat puhuivat tietynlaisesta kyn-
nyksestä opettaa, joka heidän mielestään
korostui tanssinopetuksessa. Joidenkin
opettajien mukaan tanssinopetuksen kyn-
nys saattaa usein johtua siitä, että opetta-
ja itse kyseenalaistaa omia taitojaan. Kyn-
nys tanssinopetukseen oli sitä matalampi,
mitä paremmiksi opettajat omat taitonsa
tanssissa ja sen opetuksessa kokivat. Oma
harrastustausta ja hyvät taidot tanssissa
toivat varmuutta siihen, että tarvittaessa
tunnin pystyisi opettamaan ilman ennal-
ta tehtyä tuntuunitelmaa. Myös lisä-
koulutus ja erilaiset tanssikurssit antoivat
liikunnanopettajille itseluottamusta tans-
sinopetukseen. Toisaalta kaikki opettajat
olivat sitä mieltä, että liikunnanopettaja-
koulutuksen tanssikurssit olivat tarjon-
neet riittävät valmiudet tanssin opettami-
seen koulussa.

Tanssi tukee nuorta yksilönä ja ryhmän jäsenenä

Liikunnanopettajat näkivät tanssin tuo-
van monenlaisia hyötyjä oppilaiden kas-
vun ja kehityksen kannalta, kuten oppi-
laan minäkäsityksen ja itsetunnon vahvis-
tuminen, kehotietoisuuden sekä myönteis-
en kehonkuvan kehittäminen. Opetta-
jat mainitsivat hyödyiksi myös tunteiden

ilmaisun tukemisen, vuorovaikutustai-
tojen kehittymisen, kulttuuriseen moni-
naisuuteen kasvamisen eri kulttuureista
lähtöisin olevien tanssimuotojen avulla,
rytmin mukaan liikkumisen ja fyysisten
ominaisuuksien harjaantumisen.

Kehollisuuteen liittyvien opetussuun-
nitelman tavoitteiden opettajat näkivät
toteutuvan omalla tavallaan kaikissa lii-
kuntamuodoissa, mutta tanssin he koki-
vat olevan hyvin otollinen tapa kehittää
myönteistä kehonkuvaa. Liikunnanopet-
tajat olivat yhtä mieltä siitä, että tanssi on
hyvä ilmaisumuoto, jonka avulla oppilaat
pystyvät näyttämään tunteitaan ja purka-
maan mieltään sellaisiin asioihin liittyen,
joita on muuten vaikea pukea sanoiksi.
Osa opettajista kuvasi oppilaiden itsetun-
non kohenemisen näkyvän myös ryhdin
parantumisena, josta vanhemmatkin oli-
vat ilahtuneet.

Liikunnanopettajat olivat yhtä miel-
tä siitä, että oppilaiden tanssimotivaati-
o jakautuu ääripäihin; osa oppilaista on
todella innokkaita tanssimaan, kun taas
osa ei haluaisi tanssia ollenkaan. Opetta-
jien kokemuksen mukaan oppilaiden tans-
simotivaatiota heikentäviä tekijöitä olivat
paritanssien tuomat kiusalliset tunteet
toisen koskettamiseen liittyen ja näkyvil-
le joutuminen, kun tanssi ei anna mahdol-
lisuutta ”piiloutua”. Lisäksi jonkinlainen
oman kehon käytöstä ja esillä olemisesta

aiheutuva ahdistus sekä hieman yllättäen opettajan liian puhtaat näytöt saattavat tuoda oppilaille paineita. Opettajat korostivat hyvän ja rennon ilmapiirin tärkeyttä tanssitunneilla. Jotta kaikki pääsevät nauttimaan tanssimisesta, opettajat valitsivat tunneille riittävän helppoja opetus sisältöjä ja toistivat liikkeitä pitkään sekä keskittyivät perusasioihin. Opettajat myös pohtivat, että oppilaiden motivaation kannalta kannattaa välillä irtaantua paritansseista, jos koskettaminen tai toisen läheisyys tuntuu vaikealta. Näemme, että esimerkiksi tässä kohtaa yksin tanssittavilla tansseilla olisi oma paikkansa.

Ympäröivien yhteisöjen merkitys

Liikunnanopettajien haastatteluissa tulivat esille erilaisten yhteisöjen ja yhteiskunnan merkitys sille, tanssitaanko koulussa ja mikä on tanssin asema. Opettajat mainitsivat tanssinopetukseen vaikuttavina tekijöinä yhteiskunnasta kumpua-

vat sukupuolinormit, kouluyhteisön asettamat raamit ja muun lähiympäristön vaikutukset. Yhtenä vahvana tanssinopetukseen vaikuttavana tekijänä opettajat mainitsivat uskonnolliset vakaumukset, jotka kieltävät tanssin tai eivät pidä sitä sopivana tapana liikkua. Opettajat kokivat uskontojen rajoittavan oppilaiden osallistumista tanssitunneille, mutta he kokivat ehdottoman tärkeänä, että vakaumuksia tulee kunnioittaa. Myös Anttilan ym. (2019) mukaan erilaisilla uskonnollisilla suuntauksilla voi olla kielteisiä näkemyksiä ja ennakkokäsityksiä tanssia kohtaan, mutta vanhempien kanssa keskustelu ja esimerkiksi vanhempainilloissa tanssin eri muotojen ja kulttuurisen merkityksen käsitteleminen voisi vähentää ennakkokäsityksiä tanssia kohtaan (Anttila ym. 2019). Tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat kertoivat myös vastaavista kokemuksista ja näkivät kanssakäymisen eri kulttuuri- ja uskontotauktoista olevien perheiden kanssa positiiviseksi asiaksi. Tanssin esteet voivat avata uusia keskusteluja ja tuoda hyvää mukanaan. Liikunnanopettajien mukaan

ketään ei pakoteta tanssimaan ja asioista voidaan keskustella toisia ja erilaisia näkemyksiä kunnioittaen.

Lähes kaikki liikunnanopettajat toivat esille sen, että tytöille opetetaan yleensä enemmän tanssia kuin pojille, ja syynä olisi ennen kaikkea oppilaiden ja opettajien omat mielenkiinnon kohteet. Palomäki ja Heikinaro-Johansson (2011, 7) kuvaavat kuitenkin tutkimuksessaan, että oppilaiden toivotat mieluisimmat liikuntamuodot korreloivat sen kanssa, kuinka monta kertaa heille oli opetettu kyseistä liikuntamuotoa yläkoulun aikana.

Tanssi saatetaan kokea länsimaaisessa yhteiskunnassa edelleen feminiiniseksi ja miehille poikkeukselliseksi harrastukseksi. Kuitenkin opettajien nimeämät tanssin hyödyt, kuten minäkäsityksen ja itsetunnon vahvistuminen, kehontuntemus ja kehotietoisuus sekä vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, ovat sukupuolineutraaleja ja yhtä tärkeitä kaikille. Siksi sukupuolen mukaan tehty erottelu ei ole tanssinopetuksessa tarkoituksenmukaista, eikä kapea jaottelu tyttöjen ja poikien liikuntakasva-

Kuva: Emmi Virtanen

Kuvio 2. Pedagogisia ehdotuksia tanssin viemiseksi kouluun.

Lähteet:

- Anttila, E., Jaakonaho, L., Kantomaa, M., Siljamäki, M. & Turpeinen, I. 2019. Tanssin toimenpidesuositus. www.artsequal.fi.
- Asikainen, P. & Kauppila, V. 2021. Liikunnanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia tanssinopetuksesta yläkoulussa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2018. Urheilu ja seuraharrastaminen. Julkaisussa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:1.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. 2020. Taiteen perusopetus. Viitattu 7.7.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-jatutkinnot/taiteen-perusopetus>.
- Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson P. 2011. Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010. Koulutuksen seurantaraportti 2011:4. Helsinki: Opetushallitus.
- Poikonen, H. 2017. Tanssijan aivot kehittyvät ainutlaatuisella tavalla. Viitattu 12.4.2020. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/terveys/tanssijan-aivot-kehittyvat-ainutlaatuisella-tavalla>.
- Poikonen, H. 2018. Dance on Cortex: ERPs and Phase Synchrony in Dancers and Musicians during a Contemporary Dance Piece. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta.
- Siljamäki, M. 2013. "Kulttuurinen kiinnostus heräsi tanssiharrastukseni myötä." Flamenco, itämainen tanssi ja länsiafrikkalaiset tanssit tanssinopettajien ja -harrastajien kokemana. Studies in Sport, Physical Education and Health 199. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Siljamäki, M., Kalaja, M., Perttula, J. & Kokkonen, M. 2016. Lähtökohtana holistinen kehollisuus: koulu liikunnan uudet tuulet. Liikunta & Tiede 53 (1), 40–46.

tukseen ota huomioon sukupuolen moninaisuutta. Muun muassa näitä teemoja voidaan käsitellä esimerkiksi katutanssien avulla. Monien katutanssilajien synthyistoriaan liittyy vähemmistöjen tarve itseilmaisuuksiin ja turvallisten, hyväksyvien yhteisöjen muodostamiseen. Tämän esille tuominen tanssinopetuksen yhteydessä tarjoaa hyvän tilaisuuden yhdenvertaisuuden teemojen käsittelylle ja voi lisätä oppilaiden kokemusta nähdäksesi tulemisesta.

Johtopäätökset ja pedagogiset ehdotukset

Kaikki liikunnanopettajat kokivat valmiutensa tanssinopetukseen riittäviksi ja painottivat opetuksessaan hyvää ilmapiiriä sekä selkeää ja yksinkertaista opetusta. Liikunnanopettajat näkivät tanssilla olevan monipuolisia hyötyjä oppilaille sukupuolesta ja taustoista riippumatta. Opettajien mukaan oppilaiden kehontuntemus ja itsetunto vahvistuivat sekä sosiaaliset taidot kehittyivät tanssin avulla. Kannustamme sekä tulevia että nykyisiä liikun-

nanopettajia pohtimaan liikuntakasvatuksen sisältöjä myös tanssikasvatuksen näkökulmasta, vaikka tanssi ei olisikaan itselle vahvuus. Kuviossa 2 on esitetty tutkimuksen pohjalta syntyneitä pedagogisia ehdotuksia tanssin viemiseksi kouluun.

Kirjoittajat ovat Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisestä tiedekunnasta. Pauliina Asikainen opiskelee liikuntapedagogiikan lisäksi toista pääainetta, liikuntapsykologiaa. Veera Kauppila on liikuntatieteiden maisteri ja toimii tällä hetkellä luokanopettajana. Mariana Siljamäki työskentelee tiedekunnassa yliopistolehtorina ja vastaa liikunnanopettajaopiskelijoiden tanssiopinnoista. Hän on myös toiminut tämän artikkelin pohjana olevan pro gradu -tutkielman ohjaajana.